

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Kolozsvár, augusztus 27-kén, 1841.

9. szám.

Tartalom: Unio, (Szentiváni Mihály) 63. l. Zádig basa, (Taraczkai) 63. l.

Unio.

(Folytatás.)

5ik ellenvetés a' vallási szép törvények 's szabadság; különösen, hogy Magyarországon az unitaria vallás, Erdélyben a' görög nemegyesült hitű vallások nem bévettek. Erdély fia nagyon sokat és nagyon örömet dicsekesznek vallási egyetértéssel, szép szabadságaikkal. Ennél szebbel nem is igen dicsekedhetnének, csak az a' baj, hogy tapasztalás szerint nem azzal szoktunk legtöbbet dicsekedni, a' mit valósággal birunk, hanem mit sovárognánk birni. Igaz hogy most olly vallási zavarok, villongás, türelmetlenség nem dul hazánkban, mint a' hajdani gyászidőkben, [de csakugyan igaz másfelől az is, hogy sohol több osztozódást a' vallások jogai, egyenlősége felett, több óvakodást az elnyomás, 's aggódó panaszt az elnyomás akarás ellen nem hallunk, mint nálunk maiglan.] Sohol olly csudalatos dolgok nem kapcsoltnak össze a' vallási jogokkal és szabadságokkal, mint itt. Ollykori vitatkozásaink után majd következetesen lehet látni, hogy még valaki indítványba hozza, miképp a' levegőből is a' négy bévett vallás fia egyenlő mértékben szívhassanak, mit a' másik úgy pártoland, hogy ezen egyenlőség alatt arithmetica, a' harmadik szerint pedig geometrica proportio értessék. Én olly dolgokat hallottam titokban vallási rugókból magyarázni, minél csakugyan jobb logicával következik még az is, hogy mikor a' papok utaznak azért szokott esős idő lenni, mert rendszerintnél na-

gyobb a' kigőzölgs. Menjünk el — nem mondok templomainkba, mert ott még legtürelmesebbek vagyunk, de országgyűléseinkre, megyékre, menjünk oda, hol a' hivatalokat osztogatják, hol az érdemet mérik, hol törvényes (judicialis) ügyekben ítélnék, hol utak, hidak 's más vallástól független tárgyakról tanácskozásra biztosságok neveztetnek, menjünk oda, hol két öszvefort léleknek életűdve forog kérdésben, menjünk társaságba, menjünk bizalmas barátaink közé és menjünk bár hová, mit hallunk egyebet, mint örökösen vallást és megint csak vallást, mintha a' zsinatok és conciliumok országába jutottunk volna! Kik a' vallási viták hasznotlanságát érzik, legalább annyit béstyilizálnak minden beszédökbe, hogy ők nem szeretik, nem akarnak vallás felől szót folytatni polgári ügyek körül, 's éppen azzal beszélnek róla. A' legokosabbak tulmivelt felvilágultsággal támadják a' vallási tárgyakat, 's ismét azt teszik mit az előbbieik. — Minden alkalommal úgy elküzdünk a' vallási jogok felett, mintha most jöne először szőnyegre a' századok előtt eldöntött tárgy, 's midőn jól elkinoztuk kölesönösen egymást 's a' vissza nem térendő időt gyümölcstelen tárgyak feletti vitákra elpazaroltuk, mindkét részről fennt dicsekszünk: hogy nincs törvény, a' vallási szabadságot szebben biztosító, mint a' miénk!

[Északamerika bámulandó instituciói között egyik legbámulandóbb, hogy a' vallást egészen különválasztotta a' polgári ügyektől.] A' vallás magasztatult felemelkedése 's számolata lelkünknek istenével, 's mint tisztán szellemi, a' földi conventiók gőzkörű régióján feljül esik. Ha kü-

ső hatalom, bár védni akaró szándékkal, nyújtja ki rá kezeit, bizonynyal csak gátokat rak magasabb repte ellenébe 's irányát ferdíti el, mert mi emberek csak úgy tudunk védeni, ha korlátok közé rekesztjük a' védendőt, 's bilincseket rakunk rá, nehogy gyámoló körünkől kiszalaszszuk, 's mint hiszszük mártaléka legyen az erkölcsi börtöneink falain kívül olázkodóknak. Hol a' közállomány vallási viszonyok elintézésébe előre szabadkozó törvényekkel avatkozott mindenütt legkevésbé vannak azok elintézve, mindenütt sok az üdvösnek tetsző törvényezik, de kevés a' valódi üdv; sok a' vizongást megelőzendő rendszabály, de még sokkal több a' megelőzni akarásból származott vizály; sok a' közbéke kedvéért szabadságokra bilincselnyüg, de a' szabadságra bilincselnyügök miatt ritka a' közbéke, 's még ritkábbak a' békének gyümölcsei, mert a' szellem mindig csak a' bilincsek lerázásában munkál. [En azért minden vallási törvények közt egyetlen jó vallási törvénynek az észak-amerikai tartom csak.]

[De mivel mi, kik e' részben igazán erendendő bűnben fogantattunk, születettünk, nevekedtünk, 's tán abban halunk meg, egyszerre illy gyökeres fordulatot nem várhatunk, azért míg a' rendszer változnék, a' most álló rendszerből kezen kell tartanunk a' meglevő jót. Illy nézetből Erdélyben igen sokan 's a' jobbak is ohajtják, hogy Magyarország vegye által vallási törvényeinkből a' nála még nem létezőket, minden esetre minket azoktól meg ne foszszon, megfosztatni ne egedjen.] Tudom, hogy a' tanács-teremeinkben egy részről hallott viták 's magyarázatok után ezen törvényeink is inkább nyertek elidegenítő, mint vonszó erőt, de újra mondom: ismerkedjünk meg a' kutfővel 's abból itéljünk, ne a' sok elfacsaró commentatióból, mert ezen érdekes commentálóknak is megvagygon azon általános szaki hibájok, hogy néha gyarlóságból, néha megrögzöttségből, néha nem illy menthető okból egyebet látnak és értenek, mint a' mi világosan szemök előtt áll. Illy értelemben Magyarország bizonyosan nem vesz-

tene, hanem nyerne azon utoljára is csak néhány betű átcikkelyezésével, Erdély részéről pedig sok aggodalom ki lenne egyenlítő.

A' mi különösön illeti az unitaria vallást, én gyerek koromban nagyon sok anekdotát hallottam Magyarország felől az unitariusokra vonatkozólag, egyik azt mondá, hogy ott az unitariust és unicornist egynek tartják, 's azért azt hiszik, szarvok van; másik beszélé, hogy ott az unitariusnak csudájára mennek 's igen bámulnak midőn csak ollyannak találják mint más ember; harmadik csak azért utaztatá „more patrio“ Kolozvára a' puszták arany zsinoros fiát, hogy az unitariusnak nyöstényjét is láthassa ste. Igen balga fő lenne, 's méltó illyen anekdoták hőisévé üttetni, ki egyébnek tartaná ezeket Kovács Lajosként azon ősrégéknél, mellyek szerint az ebet kisajtották, a' falu bikáját csigán felvoncozták a' mohos toronytetőre, ne hogy a' kiűött fű lábba menjen 'sat. Magyarországon kevés az unitarius 's azért igen könnyen érthető, hogy kissé curiosusabbak iránta, de öntapasztalásból tudom, hogy inkább vannak nagyon kedvező, mint elfogult bal véleménynyel felőlők; önmagamtól kérdé, egy különben értelmes ifju, hogy az unitariusok egyről egyig talpig derék emberek, nemde? A' jámbor a' quacker-becsületességgel fantazirozott. Sokakat tudok, kik azon hitfelekezet iránt nagy előszeretettel viseltetnek, én magam néhánynak küldém meg hitágozati cikkelyinket, 's többen nyilatkoztak nekem szóval és írásban, hogy elveik teljesen összehangzanak az unitariusok hit cikkelyeivel. . . . Attól tehát nem tarthatnak az unitariusok, hogy unio után Magyarország fiai kannibáli étvágygyal rohannak jogainkra, 's a' századok előtt véráldozattal szerzettek és századokon át nélkülözések, lealáztatás, gúny, inség, üldözés közt vértanuilag megvédettek feláldoztatni kívánják. Bár köztünk Erdélyben az unitaria vallás e' classicai földén csak anynyi előitéletes elfogultság lenne az unitariusokra nézt, mint Magyarország mostani nemzedéke közt!

Komolyabb jogi pontból nézve a' kérdést két tekintet van: szabad lakhatás's birtoklási jog, és szabad vallásgyakorlat. Az elsőről csak nem fölöslegesen tartanám szólni, mert a' vendég-szerető magyar idegen nemzeteket sem kívánt soha kirkeszteni hona áldásaiából, még azokat sem, kik csak vérünket jöttek kiszívni, 's szent királyunk fiának különösön ajánlá, hogy az idegeneket igyekezzék országába édesgetni, miként zárták volna ki hát a' testvér unitariusokat? De valóban történt hébe korba eset, hogy egyes értetlenek a' lakhatás és birtoklási szabadságot össze zavarván a' szabad vallásgyakorlattal, azt állíták, hogy unitarius Magyarországon nem birhat, sőt nem is lakhatik. Illy esetet olvasánk az Erdélyi Hiradó mult félévi 24-dik számában. Sokan sajnálva olvasák e' czikket 's félték, hogy az uniora ártalmas lesz, én ellenben csak nem örvendettem rajta, mert megvoltam győződve, hogy ez alkalmat adand a' kérdés tisztába hozatalára, 's ez által éppen az unio elleni akadályok egyike lesz feljúl mulva. És számításom nem csalt meg. Szathmár lelkes Rendei, mint tőlök várni lehet, élénken felfogák az ügyet, 's tisztviselőjük hátrirati kitételét, melly az unitariusok magyarhonban lakhatását kétségbe hozza, komolyan rosszalák és hibáztaták, 's mint elveikkel, nézeteikkel, sőt mi után törvény, melly az unitariusok szabad lakását hazánkban tilalmazná, általában nincs, mi után kiváltsági jogaink a' két hazában kölcsönösen biztosítvák, mi után azokból a' megye Rendei Erdély minden lakosát, bár milly vallásfelekezethez tartozzék is, következőleg az unitariusokat is, törvény szerint azon honban is polgári tekintetben egyenlő jogokkal és kiváltságokkal felruházott testvérek gyanánt tekintenek, mint törvényeik szellemével ellenkezőt határozottan vissza utasították, 's ezen nyilvánított hitöket magoknak a' késő jövőendő előtt is igazolásokra határozatformában jegyzőkönyvbe iktatták. Szathmár Rendeit ezen határozatra nem csak szabad elmőség és nagylel-

küség vezetétek, hanem tevőleges törvényesség. Szabad legyen erre nézve azokat, mellyeket Kovács Lajos az Erd. Hiradó mult félévi 44. számában, igen helyeseu el monda, ismételnem: elsőben is a' polgártársulati élet azon elengedhetlen elvéből indultak ki Szathmár Rendei, hogy mit positiv vagy társasági törvény nem tilt, azt tenni szabad, mert a' természeti szabadság megszorítása csak úgy lehet kötelező, ha azt tudjuk, azaz ha törvényt nyel kimondatik, már pedig olly törvény, melly Magyarországon az unitariusoknak a' lakhatást megtiltsa, nincs. Volt számtalan példa, hogy Magyarországba mahomedán települt, de lakhatásában nem akadályoztatott, törvény szerint nem akadályoztatott, éppen illy kevésbé akadályozhatók törvény szerint az unitariusok. De nem csak nemleges, hanem tevőleges törvénynél fogva is van lakhatási és birtoklási joguk, ugyan is a' magyar nemzet még külföldiek béköltözését 's letelepedését is számtalan kedvezésekkel pártolá mindig következetesen, mire első királyainkat fel sem hozva, példa az 1603-beli korona c. 9. t. cz., melly szerint a' török birodalomból akkor béköltözött számos oláh családok lakhatási jogát a' törvény két-éghbe sem hozva, csupán adózásukról rendelkezett. Az 1609. kor. u. 11. t. cz. 6 §., melly időszakban pedig a' nemzet igen el volt keserítve 's idegenítve a' külföldi (német, spanyol, olasz) katonaság ellen, azt rendeli: „si qui exteror. militiae exercendae aut stipendia merendi gratia in regnum hoc Hungariae sese conferre et capitaneis hungaris subesse voluerint et legibus parere voluerint, Statut et Ordines regni non refragantur.“ E' törvénynek felirása is „Excusatio regnicolarum, quod exterar. nationes a regno Hungariae non penitus excluderint.“ Élénken mentegetőznek ebben az ország Rendei, hogy ez által az idegen nemzetek megtelepedését akadályozni nem akarák, 's midőn külföldiek ellen is illy világos számtalan rendelkezéseiben kifejté a' magyar nemzet érzését, mi szerencsétlen felfogás, mi boldogtalan tévedés képzeltheti valakivel, hogy

e' nemzet saját gyermekei, született magyarok (unitariusok) ellen lehetne mostohább. Végre nyilvános törvénye van mind két országnak, hogy ha nemes ember egyik testvér honból a' másikba települ, minden nemesi jogot szint úgy gyakorolhat, mint otthon, bírhat, hivatalt viselhet; törvényhozásba, választásba, köztanácskozáshoz befolyhat, minden vallási különböztetés nélkül; miként lehetne tehát az unitariusokat, csak azért mert unitariusok háborgatni. Az 1852-beli országgyűlés is illy szempontból tárgyalta ezen ügyet, mellyen az unitariusoknak csak vallási gyakorlatáról volt szó, polgári jogaik tekintetében kérdés alá sem jöhettek, mert polgári állásuk egyenlősége minden kérdésen túl helyezve állott. Ezen nézetekkel, ezen szavakkal fejtegeté Kovács Lajos megyéje határozatát, 's szavai törvényessége ellen egy hang sem hallott bár néhány hónap előtt nyilvános hirdetésben mondá el azokat, jele, hogy szava a' közérzetnek kifejezése. Ezen okoknál fogva elvitathatlanul tiszta, hogy az unitariusoknak Magyarországon éppen olly szabad egyenlő lakhatási, 's birtoklási joguk van, mint bár melly más hitfelekezethez tartozónak törvény szerint. De így áll e' gyakorlatilag is. Az erdélyi részek vissza csatlása által számos unitarius lett Magyarországon a' szent korona tagjává, kik a' közelebbi országgyűlésre küldött követek választásába befolytak, 's így az ország teremében is képviseltettek, sőt Kovács Lajosnak az Erdélyi Híradó 29-dik számában közzé tett nyilatkozata szerint Szathmárban vannak nem csak birtokos, hanem kivataloskodó unitariusok is, kik minden polgári jogokban más hitfelekezetekkel egyenlően részesülnek.

Így kétségen kívül lévén, hogy Magyarországon az unitariusoknak teljes lakhatási és birtoklási joguk 's egyenlő polgári szabadságok van, ez az unio ellen erősségül nem szolgálhat. Lene még a' vallási szabad gyakorlat. Magyarországi Rendei ezt előre átlátták, azért már mind két táblán keresztül ment, 's csak törvényezik alakjában felterjesztést és kir. megerősítést

váró rendelkezésöknél fogva az unitaria vallás Magyarországon is bévéttnék van nyilatkozatva, 's annival inkább remélhetni, hogy nem sokára teljes erejű törvénynyé fog emeltetni, mivel Magyarországon már régebben is az unitariusoknak népes megyéik 's püspökjök volt, 's szabad vallás gyakorlati jogokról semmi tevéleges törvény által nem tiltatnak el. Meg vagyok győződve, hogy mikorra az unio kérdése megéricsi pontra jut, akkor már az unitaria vallás tökéletesen bé lesz véve Magyarországon. Nem ellenzeniek kell tehát erdélyi unitarius atyánkfiai-nak vallások érdekében az uniot, hanem éppen pártolni és sürgetni.

A' görög nem egyesült vallásra vonatkozólag: Uraim! tegyük kebelünkre kezünket, 's tegyünk gyónást magunk és isten előtt: miképp bánunk mi századok óta az oláh nemzettel, egy nemzettel, melly ma számra nézt úgy áll a' vármegyei nemességhez, mint 20: 1-hez? Már törvényünk, a' törvény, mellynek soha sem kelene védelme alatti polgárra gyalázatbélyeget sütni, 's ez által a' társaság biztosítására bizott legszentebb érzését olni el — lealázó hangon szól felőlök ^{pl.} az A. C. I. r. 9. t. 1. art. azt mondja: az oláh nemzet nem vétén eszébe állapotjának alacson voltát 'sat. 's mit egyszer a' törvény szokott lesujtólag mondani, az mindig százszorozva hangzik vissza 's mindig ferdebben a' nagy közönség tetteiben. . . . De félbe szakasztom e' festést, nehogy akaratom ellen is ingereljek, csak ismétlem: tegyük kebelünkre kezünket, 's tegyük haladék nélkül mit az emberiség és igazság kíván, mig van időnk tennit! Mondám már e' cikk elején — részint a' Larám mondani — hogy önfenntartásunk kívánja védállapotba tenni magunkat a' mind két házában fenyegető állást venni kezdő két felekezet ellen, kik irányzataikat az északi Briareus rokon szenvére alapítják. Igen, szükség ezt tennünk, de nem csak körül kell magunkat sánczolni a' kitörhető roham ellen, hanem annak lehető kitörését megelőznünk. Most még sok áll hatalmunkban. Mutassuk meg, hogy mi egy em-

beribb kor fiai vagyunk, kik apáink zsarnokságát szégyeljük, 's készek vagyunk gyöngéd ápolással nyújtani balzsamot az égő, de még béhegedhető sebekre. Szép vonása az emberi természetünknek, hogy egy szívesen nyújtott nyájas jótétemény ezer keserű multat képes elfeledtetni. Im egy szép alkalom testvéri indulatunkat kitüntetni. A' görög nem egyesült hitűek még 1791-ben kérték hongyülésüinktől, vallásukat a' bévettek közé emelni. Az akkori Rendek nem taszíták ugyan el a' szíves kéréket hidegen magoktól, de csak annyit adtak, mit hazánkban kérni sem kellett, hogy vallásuk legyen megszenvedett. 1834-ben emberiebben érzettek némelly megyék, 's önként utasítványul adták követeknek a' gör. nem egyesült hitet bévettnek nyilatkoztatni, de a' politicalai viszonyok bonyolodásai miatt az indítvány mindedig fel sem hozatott. Ismét országgyűlés előtt állunk; kövessük most azon lelkes megyék példáját országosan. Tartozunk ezzel az emberiségnek, de — önlétünknek is. Így az, hogy Magyarországon a' görög egyesült hit már bé van véve semmi akadály — mert unio nélkül is bé kellene azt már Erdélyben is vennünk, 's remélem bé is veendjük, hanem még egy igen nagy tömeg előtt kívánatossá teheti az uniot.

6-dik ellenvetés hogy a' magnáság megszűnnék akkor Erdélyben, csak pusztá czim lenne, 's a' bajjal kivívott 1791. 17-et ismét elvesztenők. Van nekünk erdélyieknek egy mamósunk, melylyel örökké ijesztgetjük magunkat, mint a' gyermek szörnök törpéjével, mihelyt szemünket behunyjuk, vagy magunkra maradunk, vagy ismeretlen helyen halygunk. Ezen mamós a' — magnáság. Akarjanak ők jót, rosszat, vagy éppen semmit se akarjanak, előttük egyformán gyanus, mert olly emberek akarják, kiknek joguk van, ha nem restellik, egy fölösleges betűt írni nevök elibe. Sokan igen jól ismerik e' gyengénket, 's mihelyt céljaik úgy kívánják, el nem mulatják miukat e' rémképpel ijegetni, 's mi nagy szorongásunkban még azt is elfe-

ledjük észre venni, hogy néha éppen magnás (telivér, félvér, negyedvér, vagy ál magnás) ijeget a' mamóssal, 's mi frádiavolonak éneklünk fradiavoról, 's kik szoktak legtöbbet perelni ezen rémbetüs osztály ellen? Kik magok ohajtanának kis köreikben ollyas magnásszerű uraságok lenni. 'S meddig tart hó tiltakozásuk? Mig egy magnásnak szeszélye jó őket kartón ölteni, meg, te"getni, 's magasb neveltetésökkel sajátított sima bánással, könnyü társalgással elkötelezni. Ez tréfának nem unalmas, de midőn legszentebb ügyekben is illy mamós féle argumentumokat hallunk felhozatni, akkor valóban a' tréfa unalmassá válik.

Mit nyernének az erdélyi magnások; ha a' magyarországiakkal egyenlő jogokba lépnek is? Csupán azt, hogy a' felső táblának született tagjaivá lesznek, mert többi elsőségeik, pl. hogy díjak (homagium) nevededik, nekem tetszve nem nagy nyereség, 's mit vesztenek abban a' nemesek, hogy a' magnások joga nevededett? Semmit sem, mert jogaik legkisebbé sem csönkul az által. Már mennyire nemes indulat egy szent ügyet, melly honunkra 's következőleg; ránk nézve is életkérdés, ellenzeni csak azért, nehogy más, bár kárunk nélkül, nyerjen. Nem vitatom, csak azt mondom, féltékenységünkkel kissé megkéstünk, mert az 1791beli hires hazafi (?) és szabadelnü (!) országgyűlés, melly olly szépen pengeté az „aequalitas nobilium cum comitibus et baronibus“ és viszont „nobilitium unius sessionis et armalistarum“ elveit a' 17. és 18ik czikkben, már előre levágta volt maga alatt a' fát egyik legfontosabb, 's éppen a' mostani kérdésre tartozó pontban, midőn azt állítá meg a' 11ik t. czikkben, hogy „Regaliae e' potiori nobilitate denominantur.“ Itt tehát minden magnásnak — mert mindenik potior nobilis — ugyanazon elsőség van adva, mint Magyarországon, csak hogy veszedelmebb alakban, mint már láttuk. Igaz, hogy a' fénysugárból részesülhetnek némelly aranykőmönös nemesek is, de valljon helyre üti-e ez a' nemesi kar jogegyenlőségén ejtett sérelmet? Ép-

pen nem, csak egy kissé neveli, mennyiben többek által sértetik az egyenlőség. A' nemesi kar bajosan hiszem, hogy elismerné képviselőinek azon potior-okat. 'S ha már csakugyan előítéletesek akarunk lenni — mert bizony egy egész osztályt gyanusnak bélyegezni, mindig bünnös előítélet — valljon jobb, népszerűbb, alsóbb osztályokhoz szító-e a' potior osztály? Részemről nagyon sok kivétellel ugyan; de nagyobbára ellenkezőt tapasztaltam. És ha már csakugyan olly elátkozott veszedelmes kar lenne az a' magnási kar — mit ünnepelesen tagadok — mi lenne tanácsosabb, mint őket egy összes tóba (a' felházba) lecsapolva összevegyíteni, hogy így az egésznek csak egy ize legyen. De félre az illy gyáva erősségekkel, mellyeket tréfából is szégyen mondanunk! Egy egész osztályt bélyegezni meg psychologiatlan balvélemény, egyes fiatalot rettegni pedig azon osztálynak nyulfiúhoz illő gyávaság. Erdélynek a' magnási karra panaszkodni oka soha sem volt, de legkevésbé most, midőn őszinte vallomással tartozunk az igazságnak, hogy hazánk ujja születését a' kik köszönhetjük, 's még eddig semmit nem tettek, mi őket bizalmunkra méltatlanítsa. Én a' fellépeteknek személyessége után állhatatosan bizom, a' fellépendőktől pedig remélem, hogy e' bizodalmat — a' legszebb polgári büszkeséget — ezután is megfogják érdemelni, vagy ha nem, visszavonjuk tőlök segédkezeinket, 's ők erőteljen egyesek maradnak.

E' poutra szinte van egy kis aggodalmok magyarországi véreinknek, t. i. ők a' mennyiben uracsainkot hírből ismerik féltik felső táblájok jobb irányt vett majoritását. Ez olly személyes aggodalom, mire felelni sem lehet, de hasonlítsák össze magnásaik multját magnásaink jelenével, 's úgy hiszem megszűnik aggodásuk.

(Vége közlebről.)

Szentiváni Mihály.

Zadig Basa.

(Vége.)

A' mór azon utca felé vette útját, hol Vi-

vieux lakott 's megállta egy rozsz kinézésű kisdéd ház előtt, mellyen az ablaktáblák mind bévalának zárva.

„Dsaure, monda neki a' mór, mielőtt csenditne, „ha tán balga létedre e' házból ismét olly szegényen fognál kimenni, mint mostan bélépsz, eskügyél nekem elfeledni mind azt mit látandasz vagy hallandasz, 's hallgatagságod által méltóvá tenni magad a' bizalomra, mellyet egy propheta fia benned helyeztet.“

„Esküszöm“ felelt a' fiatal nemes, nem sokat tűnődve. Megnyílt az ajtó 's a' helyett hogy kövön vagy márványon járna, mellyel a' marseillei házak kirakvák, puha szőnyegetek érzett Vivieux léptei alatt. Arany lámpa függött boltzatán egy teremnek, mellynek falainál dús pamlagok huzódtak el; a' mór inte neki, foglalna helyet 's kéré várakoznék reája. Néhány pillanatra felgördült egy ajtófüggöny, 's Vivieux egy magas termetű férfiat méltóságteljes ábrázattal kilépni látott. Nagy fekete szakála, melly néhány ezüstszalaktól volt átfonva, aranyhimzettü övére folyt alá, 's kashmir turbánján gyémánt rezgettyü tündöklött. Ez az ember keleti módon üdvözle a' marseillei ifjú urat, aztán tapsolt kezével, mire két fekete rabszolga benn termett, pipát és kávét hozva. Midőn a' mokkai italt kis nyeletekben megivák 's a' latakiehi dohány illatos füstjével a' szobát betölté, szóla vendégéhez az idegen:

„Nézz meg jól engem, ifjú, nem emlékszel arra hogy már többször találkoztál volna énvelem?“

A' kereskedés, mellyet Marseille eleitől fogva Ázsiával és Afrikával üzött, számos idegent von szakadatlan Tunisz, Marocco, Egyiptom 's Konstantinápolyból e' tenger parti városba, kik nemzeti ölközetökben járnak alá 's fel úgy hogy a' ki több ideig látta, nem igen figyel reájok; Vivieux úr pedig miot nemesember semmivel sem üzérkedett 's mondá.

„Mint emlékszem a' kikötőhelyen valakivel találkoztam, ki hozzád nagyon kasonlított, de nálad csekélyebb sorsunak tetszék lenni, ha a-

zon darócruháról itélek, mellyet hordoza.“ —

„Ki az embert külsejéről itéli, könnyen tévedhet,“ monda az isméretlen; „te is példája vagy ez igazságnak, ifju; egyszerű kaftán néha egy földnek nagyát vagy gazdagát rejtheti; én Nureddin Ali, a' cairoi szultán emirje vagyok, egyik legelső helytartói közül annak, ki Égyptomon uralkodik. Francziahonban utazok senkitől nem ismerve hazámba visszatérendő; de leányomat Zobeidát, ki engem mindenütt kísért, e' városban valami különös nyavalya érte. Orvosokhoz folyamodám; az ő képzelt tudományuk nem gyógyítja meg, a' rendelt gyógyszerek még nevelték a' bajt. Eblis a' gonosz szellemek fejedelme megszállotta őt, 's én reszketek minden pillanattól, melly leányom, legdrágább kincsem a' földön elragadja.“

— „Hogy a' kincseket, mikről az inémt szólál, mint orvos érdemeljem meg,“ viszonzá Vivieux, „abban csalatkozik váralmad, Nureddin; én mit sem értek a' gyógyászathoz, mert én nemesember vagyok.“

„Újra csalódot, ifju,“ monda az emir. „Halldsza mit mondok. Te mindennap itt jársz el a' ház előtt, midőn hajlékodba térsz; Zobeida megpillantott téged 's látásod vont rá a' szenvedést melly fölemészt.“

— „Én?“ kiálta Vivieux.

„Igen, te, csupán te gyógyíthatod meg őt; Zobeida erősíti 's Gábor angyal is, ki az éjszaka álomban megjelent, ugyanazt állítá, Tartsd meg hitedet ha neked tetszik, nem kívánok egyebet tőled mint hogy olly türelmes légy leányomhoz, mint ő leend tehozzád; határozd meg magad a' nászajándékat, én kétszerezem azt 's vejemmé fogadlak... Nincs egyéb kívánatom,“ folytató az emir, „mint hagyd el e' várost mivelünk, egy óra alatt légy készen az útra 's kövess Égyptomba minket... Ott olly dussá 's hatalmassá teendlek téged, hogy a' szultán után 's utánam leend a' rangod vagy előttem ha kívánod... Tökéld el magad, ifju, fogadd el kínálatom, szabadítsd meg leányomat, mivel egyedül te szabadíthatod meg, vívd ki Eb-

lis hatalma alól, ki őt emészt, 's maga Jézus is, kit nagy prophetának hiszünk, meg fog áldani.“

— „Jól van, Nureddin,“ viszonzá Vivieux; „légy csak olly szives irántam 's engedd látnom a' bájos Zobeidát.“

„Az én leányomat látnod!“ kiálta az emir, felszökvén 's kezét yalaganjára tevén... „Tudd meg szerencsétlen, hogy még férfit nem látta őt atyján 's a' herélten kívül, kinek gondja alá bízott... De megbocsátok neked — hozzátevé lecsillapodva — te szokásink és erkölceink nem ismered. Cairobán meglátod leányomat, ha velünk eljössz, még pedig a' nászkamarában. Azonban méltán mondod: bájos Zobeida. Úgy van, ifju, az én leányom szép mint hourik a' paradicsomban; két fekete szeme hasonló két csillaghoz, ajkai olly frisek 's pirosak, mintegy félig nyílt granátvirág, 's ábrázata máskor mint a' teli hold, de ah, Eblis valamennyire arczaat elfogyatá 's azoknak rózsáit 's liljomit jazminná változtatá. Mire határozod magad jó ifju?“

Vivieux úr fejét keblére süllyeszté; Meynard Juliára gondola. „De, monda magában, „én Zobeidát nem ismerem, én őt soha sem láttam, nem szeretem; így ez nem hűtelenség. (Valóban nem volt azon értelemben, mellyet e' szónak tulajdonítunk). Bár mire határozzam magamat, Julia még is elveszett rám nézve. Miért kísértsem átkodott lélekkel a' lehetlenséget, jobb eltávoznom 's a' tengert vetnem közem 's közéje.“

Vivieux úr azt is gondolá magában, mennyivel kellemesb volna egy pompás palotával 's minden színű rabszolgákkal birni, aranyval 's gyémánttal diszelegni, szóval egy hatalmas emir vejenek lenni, mint hadnagyi rangért a' franczia seregben könyörgeni 's adósságokat rakni egy kaszárnyás városban.

Fölemelé hát viszont a' fejét 's mondá az emirnek:

„Megyünk.“

Diszruhába öltözteték a' vőlegényt 's az emir ujjába egy szépecske gyűrűt huzott előzlése gyanánt a' várandó gyémántoknak. Vivieux

úr nem hagyá el többé Nureddin hajlokát; neki csak távol rokoni valának, sem apja sem anyja, 's öröksége csak adósság, Cairóba semmi egyéb vinni valója nem volt mint vásott kaputja, tollas fővege 's aczél markulatu kardja. Estszürkületkor elhagyá az emir, emberei, jövendő veje, Vivieux Felix úr kíséretében, 's Zobeida lyányával, kit egy székben hordoztak, a' házat Marseilben. A' kikötő felé fordultak, hol egy hajó már várta Nureddint; mind rá szállottak 's néhány óra mulva elvitorláztak. Nem akarjuk Vivieux urat utjában Égyiptom felé kísérni; elég hogy szerencsésen eljutott Cairóba 's leendő nejét végre meglátá.

Az az atyai szeretet nem vala tulzó dicséretében; Zobeida valóban olly szép volt mint a' prophéták hourija 's a' mi több! Nureddin minden ígérését teljesíté; az, a' ki szép Zobeidát a' rossz szellem hatalma alól kimenté, kapott aranyat, gyémántot, lovat 's rabszolgát annyit a' mennyi csak kellett. Az ifju megtette mi csak telhetett tőle; annyira vitte hölgyét, hogy a' francia gráciát 's módosságot, mik keleten ismérletlenek, megszerette; de úgy látszik, hogy a' rossz szellem, ha egyszer megszállott egy ifju leányzót, kiolthatatlan nyomait hagyja maga után hatalmának, Zobeida meghala házassági élte tized havában 's Gábor angyal a' hourik paradicsomába vivé föl lelkét. Ekkor magához hivatá Nureddin emir a' vejét, kit a' cairoi szultán basává nevezett vala, 's monda neki:

„Zádig (ez annyit tesz arabúl mint Felix), te igaz és jó vagy, 's ha valaki e' földön akadályozhatja vala azt, mi meg volt írva, bizonyosan te lettél volna az; de az Eblis és Gábor közötti viadalban a' jó angyal meggyőzött; így volt megírva. A' te jelenléted itt rám nézve mostan felettébb fájdalmas; igen is élénken emlékeztet Zobeidára; azért hagyj el engemet, térj vissza ismét a' te Franciahonodba, lakozzál újra Marseille városban 's ha valaha ismét balsors érne emlékezz az ősz Nureddin Alira. Menj, fiam; a' zechina vékával fog neked méretni 's több gyémántod lesz mint a' kis ékszerárusnak, kinek házából jövel, midőn Haszszán a' mór hozzám vezeté téged.“

Vivieux hajóra ült Rosettenél 's szerencsésen eljutott a' marseillei kikötőbe. Midőn megszállott lakában, 's zechinait a' pinczébe 's gyémántjait egy nagy ládába zárta volna, mellyet két ember alig bírhatott, levágta szakálát, ismét felvette kopott köntösét, feltette tollaskalapját, 's rácsatolta az aczélmarkolatot kardjára. Illy öltözetben, 's a' kincses ládával, mellyet maga után vitetett, ment Meynard kereskedő boltjába.

„Ah, ah,“ szöla az öreg ékszerárus hozzája, „ihol az én ifju nemesem ismét elvásott kaputjában; nem nem, édes gyermekem, az én Juliám nem kednek való, ő jegyben jár egy posztócsinálóval a' nagy utcában; önnek a' menyegző után egy új köntöst szabatunk ajándokba; talán jobban lesz ön, ha jobban lesz öltözve.“

Vivieux úr a' keletieknél megtanulta volt a' mesterséget szükön gazdáskodni szavakkal, azért minden felelet helyett megnyitá a' ládát 's a' gyémántokat 's egyéb kincseket kiborítá Meynard úr lábai elé.

Meynard úr izibe térdre esett hogy a' gyémántokat felszedje, azoknak vizét, tisztaságát 's nagyságát vizsgálja, azokat számlálja. Julia, kit atyja hangosan kiáltott, sietve jött alá a' boltba, 's repült a' nélkül hogy a' gyémántokra figyelne, karjai közé 's keblére annak, kit forrón szeretett.

„Nézz ide!“ kiálta az öreg Meynard; Vivieux úr nyakkötőket hozott számodra.“

— „Én azt jól tudtam, én megvoltam arról győződve,“ felelt a' lyány a' kincseken ellépdelve miket szemügyre se méltatott.

A' posztócsináló kosarat nyert; Vivieux úr elvette a' szép Meynard Juliát, de a' házasság, kötlevelet nem akarta másképp aláírni mint: Vivieux, Zádig-basa, sem a' menyegzőn más kaputot venni mint a' régi kopottat. Elbeszélte, milly csodáson jutott ennyi kincséhez, de okos volt 's kedves nejével sohasem szólott Gábor angyalról, Eblis rossz szelleméről, Nureddin Aliról és Zobeidáról.

Mai korban az utazók Marseilleből Cairoba olly könnyen mennek mint a' borkereskedők egyik városból másikba; de az égyiptomi basa emirének keményen megtiltotta, gyémántokkal teli ládákat osztani a' dsauroknak vagy a' zechinát vékánként mérve ajándékozni.

(Németből.)

Taracskl